

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Intro

door Marc Janssens De auteur is hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen*.
marc.janssens@wi.cda.nl/@janssensmarc

Voor u ligt een bijzondere uitgave van *Christen Democratische Verkenningen*. Dat is al direct zichtbaar in de kleur – deze tint groen is de zogeheten kernkleur van het CDA – maar ook in de inhoudelijke volgorde binnen dit nummer. Ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van het CDA hebben we een aantal ‘jongeren’ gevraagd een brief te schrijven aan de lijsttrekker van de partij, Hugo de Jonge. Met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen van komend voorjaar hebben zij hun dromen en idealen, maar ook hun kritiekpunten wat betreft de christendemocratie onder woorden gebracht: waarvoor moet de lijsttrekker zich inzetten? Welke waarden van de christendemocratie moet hij benadrukken, voor welke valkuilen moet hij uitkijken, en op welke terreinen hebben we juist nu een helderder christendemocratisch appel of antwoord nodig?

Rapper

Het levert een gevarieerd bloemstuk aan brieven, geluiden en hartenkreten op waarmee deze CDV – anders dan gewoonlijk, als we met de rubriek ‘Dwars’ en de actualiteit starten – begint. De meeste briefschrijvers hebben affiniteit met het christendemocratische gedachtegoed of zijn lid van het CDA, maar er zijn ook enkele schrijvers die een andere of geen expliciete politieke overtuiging zijn toegedaan. Zo houdt de voorzitter van de Jonge Democraten, de jongerenafdeling van D66, de CDA-lijsttrekker een spiegel voor als het gaat om rentmeesterschap, dat volgens haar door het CDA te beperkt wordt ingevuld. En een Amersfoortse rapper verwacht dat een CDA-leider geen ‘usurpator van de waarheid’ of ‘betoger van zijn geloof’ is, maar een ‘princiepelijk bewaker van de solidariteit’.

Het geheel biedt een inblik in de vragen waar de christendemocratie de komende tijd voor staat, maar vooral ook in de houding waarmee een antwoord op die vragen wordt gezocht. De brieven zijn gericht aan Hugo de Jonge, maar via hem vanzelfsprekend aan iedereen die de christendemocratie een warm hart toedraagt. Het is duidelijk dat jongeren – overigens een ruim

begrip; we hebben mensen onder de 40 jaar, de leeftijd van het CDA, gevraagd – vol zijn van idealen, dromen en visies over wat de waarde van de christendemocratie is.

Het gaat hun niet om macht, om het winnen van de wedstrijd die verkiezingen steeds meer geworden zijn, maar om een politiek die oog heeft voor mensen, voor hun verlangens, hun zorgen, onderlinge betrokkenheid, identiteit en verscheidenheid. Maar ook om een politiek die geworteld is in de christendemocratische waarden en beginselen, niet als abstracte oefening, maar als datgene wat de politiek van alledag, met haar complexiteit en rauwheid aan problemen, werkelijk drijft. Christendemocratische politiek kan nooit zonder christendemocratische politici, hoe obliagaat deze uitspraak wellicht ook klinkt. Juist nu de tekortkomingen van het neoliberalisme aan het daglicht komen, is het zaak niet van de weeromstuit in een dominante overheid te geloven, maar markt én staat die plek te geven, waardoor ze beide ten dienste van de samenleving komen te staan. Een samenleving die vanuit christendemocratisch perspectief groter is dan Nederland en zich uitstrekt tot Europa en daarbuiten. Want hoe belangrijk de inrichting van de Nederlandse samenleving ook is, de grootste uitdagingen en veranderingen zullen de komende jaren waarschijnlijk komen als gevolg van schuivende geopolitieke panelen, zowel tussen grootmachten als tussen internationale bedrijven en instituties.

Veertig jaar CDA

In zijn veertigjarig bestaan heeft het CDA dat internationale perspectief altijd voor ogen gehad. We hebben ervoor gekozen om in deze CDV met de toekomst te beginnen, maar een toekomst weet zich altijd gedragen door het verleden. Daarom hebben we drie oudgedienden uit de voormalige KVP, ARP en CHU geïnterviewd. Want hoewel in het CDA de bloedgroepdiscussie verleden tijd is, hebben deze drie partijen elk iets eigens ingebracht dat tot het wezen van de partij is gaan behoren en slechts tot schade kan worden genegeerd. ARP'er Bob Goudzwaard, auteur van het eerste CDA-verkiezingsprogramma, *Niet bij brood alleen*, benadrukt dat de ARP destijds, en het CDA nu nog steeds, een politiek van beginselen nodig heeft. Hij typeert deze beginselen als 'gegevenheden', die waarborgen tegen een hoogmoedig streven om de werkelijkheid technocratisch naar de hand te zetten. KVP'er Harry Notenboom, de man achter de Nacht van Schmelzer in 1966, vertelt hoezeer de politiek van een echte 'volkspartij' verbonden moet zijn met het dagelijkse leven van gewone mensen. En CHU'er Pieter Beelaerts van Blokland schetst hoe de kleine CHU vrijheid en verantwoordelijkheid op een specifieke manier invulde: vanuit een diepe verbondenheid met het christelijk geloof, zonder de ander – of die nou tot de partij behoorde of niet – de maat te nemen.

De twee boekbesprekingen die we hebben opgenomen, gaan ook specifiek in op de christendemocratie. In het diepgravende *What is Christian democracy?* geeft de Amerikaans-Italiaanse politicoloog Carlo Invernizzi Accetti inzicht in de wortels, inhoud en toekomstmogelijkheden van de christendemocratie die tot zijn verrassing Europa, maar ook diverse landen in Zuid- en Midden-Amerika diepgaand heeft bepaald. En in *Haagse jaren. De politieke memoires van Ruud Lubbers* laat Theo Brinkel zien dat Lubbers, die door velen als een zakelijk en pragmatisch politicus werd getypeerd, zichzelf juist zag als ‘vernieuwer, bezig vanuit de beginselen van de christendemocratie’.

Nieuwe redactievoorzitter

Het zou een mooi motto van *Christen Democratische Verkenningen* kunnen zijn: vernieuwen vanuit de beginselen van de christendemocratie. De komende jaren gaan we dat doen onder leiding van een nieuwe voorzitter, aangezien Paul van Geest, hoogleraar kerkgeschiedenis in Tilburg, na zes jaar afscheid heeft genomen als redactievoorzitter, en daarmee na twaalf jaar ook van de redactie zelf. Zowel het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA als CDV is hem zeer dankbaar voor de inspirerende manier waarop hij leiding heeft gegeven aan ons tijdschrift. Onder zijn voorzitterschap is CDV begin 2018 qua vormgeving en opzet vernieuwd en zijn vele thema’s verkend, zoals ‘Geloven in vrijheid: tussen secularisme en islamisme’, ‘Hoop als politieke deugd’ en ‘De oudere als burger’. We zullen zijn inbreng en vrolijke lach op de redactievergaderingen missen.

Inmiddels is een nieuwe redactievoorzitter aangetreden. Het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA heeft onlangs Sophie van Bijsterveld, hoogleraar religie, rechtsstaat en samenleving aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, tot voorzitter benoemd. Zij heeft niet alleen een lange staat van dienst in de wetenschap, maar ook in de politiek, als Eerste Kamerlid. We zijn dan ook erg blij dat ze de christendemocratie als redactievoorzitter van CDV van dienst wil zijn.

Rest me nog Bas Aghina en Theo Brinkel, die naast mij de kernredactie van dit themanummer *Brieven aan de lijsttrekker* vormden, te bedanken, alsmede alle briefschrijvers, en u veel plezier en inspiratie toe te wensen bij deze bijzondere uitgave ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van het Christen-Democratisch Appèl.